

הר"י אברבנאל שדחה דעה זו, שיהושע כתב את הספר מעיקר: וכאשר עיינתי בפסוקים, ראיתי הדעת הזו שיהושע כתב ספרו רחוק מאד (מתוך ההקדמה לפירושו על ג"ר). והוא מבסס עיקר ראיתו על הבטוי 'עד היום הזה', החוזר ביהושע הרבה פעמים⁹⁷ והמעיד לכאורה על רווח זמן גדול בין שעת המעשה לבין העלאתו על ספר. לדעתו, לא יהושע כתב את הספר אבל שמואל הנביא כתבו: ... ואם תרצה לומר שיהושע כתב ספרו להסכים עם דברי חז"ל, אמור מעתה שירמיהו... או שמואל קבץ המאמרים ההם ותקנם על ספר, והוא אשר הוסיף עליהם כיד אלהיו הטובה (שם).

זאב יעבץ (תולדות ישראל, ח"ב, מוצא דבר ג) דן בסברתו זו של הר"א והגיע למסקנה כי: בשום פנים לא יכונן דברי אברבנאל... וראיותיו לאיחור עיקר הספר קלושות הנה. כי ראיתו העיקרית על הצרופ הלשוני 'עד היום הזה' יכולה להאמר גם על רווח זמן קצר ביותר משעת המעשה ועד לכתיבתו. ולדעתו: יהושע כתב את עיקר ספרו, הוא ולא אחר, אך אמת הדבר, כי גוספו בו גם אחרי כן דברים מידי סופרי הקדש שקמו אחריו... אך הדברים הנוספים מעט מזער הם.

לדעת יחזקאל קויפמן מרביתו של הספר מקורו בתקופת הכבוש, והביא ראיות הרבה לכך. והרי מקצת מהן: המאורע המאוחר בכל הספר הוא נדידת בני דן צפונה (זה היה בראשית ימי השופטים). אך לא הותוו בספר קווי הגבול של נחלת דן הצפונית, וברשימת ערי נחלת בנימין עדיין לא כלולות לוד, חדיד ואונו (דה"א ח יב; עז' ב לג ועוד); נחלת שמעון מצומצמת ועדיין אין בה ההתנחלות בשעיר ובנגב הרחוק (דה"א ד לט-מג); ירושלם (טו סג) וגזר (טז י) עודן בידי הכנעני.

על ראיותיו אלה של קויפמן הוסיף יהודה אליצור כי: פרקי הכבוש פוסחים לגמרי על הר אפרים... גם בכנען המתוארת באגרות תל-אל-עמרנה ובתעודות המצריות מאותה תקופה נמנים יישובים בדרום ובצפון... ואילו במרכז - חלל ריק כמעט. הר אפרים לפני הכבוש הישראלי היה ברובו ארץ יערות (יז טז-יח), ומצב קדום זה משתקף ככל הנראה בס' יהושע, והרי הוא מעיד על זמנו הקדום (אנציקלופדיה עברית, ערך יהושע).

סוף דבר, נאמנה עלינו מסורת חז"ל כמות שפרשה חכמינו ופרשנינו. גוף הספר ועיקרו נתחבר על ידי יהושע, ורק מעט מזער, והם הענינים המאוחרים שבו, גוספו. ומסתבר שהמוסיפים היו אלעזר ופנחס בנו, שבאו אחריו.

ספר יהושע ותורה

שנינו בבראשית רבה (ו יד): ספר משנה תורה היה סגנון ליהושע. ואכן אפשר להוכיח בנקל שספר דברים היה סגנון ודוגמא ליהושע, ובו באים ונוכרים לשונותיו ועניניו, וכבר עמדו ע"כ רבים. בפירוש ציינו מקבילות אלה, כל דבר במקומו. אם נעיין יפה בלשונותיו של הספר יתברר לנו שלא רק ספר דברים, כי אם התורה כולה, כל חמשת חומשיה, היתה סגנון ודוגמא ליהושע, הן מבחינת לשונותיה, הן מבחינת עצם מבנהו של הספר, כפי שעמדנו לעיל במבוא בפרק 'על מבנה הספר'.

יתרה מזו, בכל ענין וענין שכיוצא בו נמצא בתורה, מכון יהושע דבריו מבחינה לשונית

חשב רש"י שמעשה ירושת הענקים מחברון היה לאחר מיתת יהושע (ראה פירושו ל-טו יד), וכן הרלב"ג בפירושו לטופ' א י.

לפרשה זו בתורה, או לפחות משתמש בלשון נדירה המצויה בתורה, וע"י כך הוא רומז אליה. דברי רחב: וכי נמנו כל ישרי הארץ מפניכם (ב ט) מכוונים לדברי 'שירת הים'; וכיו"ב בפרשת חלוקת הארץ, לא רק שנבולה הדרומי של נחלת יהודה (פרק טו) תואם וחופף את הגבול הדרומי של ארץ כנען (במ' לד), אלא גם הלשונות והמונחים הגיאוגרפיים תואמים ומכוונים אלה לאלה. וכיו"ב בפרשת ערי המקלט (פרק כ) שלשונותיה מכוונים רובם ככולם לפרשיות התורה המדברות במצוה זו. וגם דבריו האחרונים של יהושע בפרק כג מכוונים בחלקם ותואמים את הדברים האמורים בפרשת 'קבלת עול המצוות' (דב' יא), ועוד ועוד. להלן נציין את עיקר המקבילות מחמשת חומשי התורה.

מקבילות לספר יהושע מהתורה

בראשית	יהושע
... ועד-הנהר הגדול נהר-פרת (טו יח).	... ועד-הנהר הגדול נהר פרת... (א ד).
... ועשית עמדי חסד ואמת... (מז כט).	חסד... חסד... אות אמת (ב יב).
... לאיש אשר-לו ערלה כי-חרפה היא לנו (לד יד).	... היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם... (ה ט).
... ויט אהלה בית-אל מים והעי מקדם... (יב ח).	... העי אשר עם-בית און מקדם לבית אל... (ז ב).
... כי נבלה עשה בישראל... (לד ז).	... וכי עשה נבלה בישראל (ז טו).
... וגם אמנה... (כ יב).	... אמנה אנכי... (ז כ).
ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו (ט כה).	ועתה ארורים אתם ולא-יכרת מכם עבד... (ט כג).
ומלכי-צדק מלך שלם (יד יח וראה תה' עו ג).	אדני-צדק מלך ירושלים (י א).
וירד יהודה... ויט עד איש עדלמי... (לח א-יד).	בשפלה... והעינים... ועדלם (טו ל-לה).
... ותשב בפתח עינים... (לח א-יד).	... ואכזיב (טו מד).
ויקרא את שם המקום ההוא בית-אל ואולם לוח שם-העיר לראשנה (כח יט).	ותמנה (טו נו).
שמעון ולוי אחים... אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל (מט ה-ז).	ויצא מבית-אל לוחה... (טז ב).
זבולן לחוף ימים ישכן... (מט יג).	אל-כתף לוחה גנבה היא בית-אל (יח יג).
ויאמר בי נשבעתי נאם ה'... וירש זרעך את שער איביו (כב טז-יז).	ויצא הגורל השני לשמעון... ויהי נחלתם בתוך נחלת בני-יהודה... מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון... (יט א-ט).
כי לך ולזרעך אתן את-כל הארצת האל והקמתי את-השבעה וגו' (כו ג-ד).	ויתנו בני ישראל ללויים מנחלתם... (כא ג).
	יעל הגורל... לבני זבולן... ועלה גבולם לימה... (יט י-יא).
	ויתן ה' לישראל את-כל-הארץ אשר נשבע לתת לאבותם וירשוה וישבו בה... ככל אשר נשבע לאבותם... (כא מא-מב).

ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך
אתננה ולזרעך אחריך אתן את-הארץ (לה)
יב וראה שמ' לב יג).

... ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה' (יב)
ח וראה יג ד ועוד).

ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם ... ויבן
שם מזבח לה' הנראה אליו ... ויקרא בשם
ה' (יב ו-ח).

ויבא יעקב שלם עיר שכם ... ויצב שם
מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל (לג)
יח-כ).

תרח הוליד את אברם ואת נחור ... בארץ
מולדתו באור כשדים (יא כז-כח).

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך
וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר
אראך. ואעשך לגוי גדול וגו' (יב א-ג).

קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך
אתננה יג ז).

... כי ביצחק יקרא לך זרע (כא יב).

וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום (לו ח).
ויאמר אלהים לישראל ... אל תירא
מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם
(מו ג).

... אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי
ובקשתי (מח כב).

... הסירו את אלהי הנכר אשר בתכם
והטהרו ... (לה ב).

וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד
יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי
מזה (ג כה וראה שמ' יג ט).

ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו
מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה
(לג יט).

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך ... (מח
כב).

שמות

ויקם משה ויהושע משרתו (כד יג וראה לג
יא ובמ' יא כח).

... וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים
(יג יח).

ויקראו בני ראובן ובני גד למזבח כי-עד
הוא בינתינו כי ה' הוא האלהים (כב לד).
ויאסף יהושע את-כל שבטי ישראל שכמה
ויקרא לזקני ישראל ... ויתיצבו לפני
האלהים (כד א).

... בעבר הגהר ישבו אבותיכם מעולם
תרח אבי אברהם ואבי נחור ... (כד ב).
ואקח את אביכם את אברהם מעבר הגהר
ואולך אתו בכל ארץ כנען וְאַרְבָּאת זרעו
ואתן לו את יצחק (כד ג).

... ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו
ויעקב ובניו ירדו מצרימה (כד ד).

... שני מלכי האמרי לא בחרבך ולא
בקשתך (כד יב).

ועתה הסירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם
והטו לבבכם אל ה' אלהי ישראל (כד כג).
ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל
ממצרים קברו בשכם בחלקת השדה אשר
קנה יעקב מאת בני חמור אבי שכם במאה
קשיטה ויהיו לבני יוסף לנחלה (כד לב).

יהושע

... יהושע בן נון משרת משה ... (א ב).

ואתם תעברו חמשים ... (א טו וראה ד יב).

... נמגו כל ישבי כנען. תפל עליהם אימתה
ופחד... (טו טו-טז וראה כג כז).

ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים...
(יד כט וכך טו יט).

... אשר בשמים ממעל ואשר בארץ
מתחת... (כ ד).

ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם...
כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם...
וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו... (יט
י-יא, כב).

... נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא
נבראו בכל הארץ ובכל הגוים... (לד י
וראה טו יא).

... נצבו כמו נד נזלים... (טו ח).

... וישם הים לחרבה... ויבאו בני ישראל
בתוך הים ביבשה... (יד כא-כב וראה
יד כט; טו יט).

... ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי
ישראל (כד ד).
והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת...
והיה לאות... (יג יד-טז).

והגדת לבנך... והיה לך לאות... (יג
ח-ט וראה יב כו-כז).

וישבו המים על מצרים... (יד כו-כח).
... את היד הגדלה אשר עשה ה' במצרים...
(יד לא).

ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב
(טו ו).

... אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול
וביד חזקה (לב יא).

שמעו עמים ירמון חיל אחז ישבי פלשת. אז
נבהלו... יאחזמו רעד נמגו כל ישבי כנען.
תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרעך ידמו
כאבן עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו
קנית (טו יד-טז).

ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה...
חתן דמים למולת (ד כה-כו).

וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל ישבי
הארץ מפניכם (ב ט).

... וגם נמגו כל ישבי הארץ מפנינו (ב כד).
כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים-סוף
מפניכם... (ב י וראה ד כג).

... כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל
ועל הארץ מתחת (ב יא).

ויאמר יהושע אל העם התקדשו כי מחר
יעשה ה' בקרבכם נפלאות (ג ה וראה ז יג).

... ויעמדו נד אחד... קמו נד אחד...
(ג יג, טו).

... וכל ישראל עברים בחרבה... (ג יז
וראה ד יח).

... ביבשה עבר ישראל את הירדן הזה
(ד כב).

שתיים עשרה אבנים... למספר שבטי
ישראל... (ד ג-ה-ח).
למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון
בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם
(ד ו).

וישבו מי הירדן למקומם... (ד יח).
... את יד ה' כי חזקה היא... (ד כד).

והי כשמע כל מלכי האמרי... וכל מלכי
הכנעני... מפני בני ישראל עד עברנו (קרי
עברם) וימס לבבם ולא היה בם עוד רוח...
(ה א).

עשה לך חרבות צרים... ויעש לו יהושע
חרבות צרים וימל... (ה ב-ג).

... ומלתה אתו אז יאכל בו... ועשה פסח
לה' המול לו כל זכר... (יב מג-מח).
והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום
לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת
ישראל בין הערבים (יב ו וראה יב ג והשוה
עוד ויק' כג ה; דב' טז ו).

ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד
באם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד
באם אל קצה ארץ כנען (טז לה).
הנה אנכי שלח מלאך לפניך... ולהביאך
אל המקום אשר הכנתי... כי ילך מלאכי
לפניך והביאך אל האמרי... (כג כ-כג
וראה לג ב).

... של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר
אתה עומד עליו אדמת קדש הוא (ג ה).
במשך היבל... וקל שפר חזק מאד...
(יט יג-טז).

אם לא ימצא העב ונקרב בעל הבית אל
האלהים... (כב ז).

ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן
מזית כי חרבך הגפת עליה ותחללה (כ כב).

לא תכרת להם ולא להיהם ברית. לא ישבו
בארצך... (כג לב-לג).
השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ
אשר אתה בא עליה... פן תכרת ברית
ליושב הארץ... (לד יב-טו וראה דב' ז ב).
פרקים ו - טו

... והמתי את כל העם אשר תבא בהם
ותתתי את כל איביך אליך ערף (כג כז).
ט כב-לד: (מכת הברד). וראה עוד שם יג
כא-כב; יד כ, כד.

ה' ילחם לכם... (יד יד).

... כי ה' ילחם להם במצרים (יד כה).

ה' איש מלחמה ה' שמו (טו ג).
אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת
לה'... (טו א).

כי מלים היו כל העם היצאים... (ה ה).

ויעשו את הפסח בארבעה עשר יום לחדש
בערב... (ה י).

וישבת המן... ולא היה עוד לבני ישראל
מן ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא
(ה יב).
ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי...
(ה יג-טו).

... של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר
אתה עמד עליו קדש הוא... (ה טו).
והיה במשך בקרן היובל בשמעכם
(כשמעכם קרי) את קול השופר... (ו ה).
... וגם עבו... ונקרבתם בבקר לשבטיכם
והיה השבט אשר ילכדנו ה'... קרב...
תקרב... קרב... (ז יא-יד).

... ככתוב בספר תורת משה מזבח אבנים
שלמות אשר לא הניף עליהן ברזל...
(ח לא).

אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרות (אכרת
קרי) לך ברית (ט ז).

... כי שמענו שמעו ואת כל אשר עשה
במצרים (ט ט).

ויהמם ה' לפני ישראל... וירדפם דרך
מעלה בית-חורן... (י י).

... וה' השליך עליהם אבנים גדלות מן
השמים... וימתו, רבים אשר מתו באבני
הברד... (י יא).

... כי ה' ילחם לישראל (י יד).

... כי ה' אלהי ישראל ילחם לישראל
(י מב).

... כי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם (כג ג).
אז ידבר יהושע לה'... (י יב).

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו...
(יא ז).

ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את
אתתי... ויחזק לב פרעה... (ו ג-יג
וראה י א ועוד).

לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה
הארץ שממה ורבה עליך חית השדה. מעט
מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת
את הארץ (כג כט-ל וראה לד כד).

תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכן לשבתך
פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך (טו ז).

... ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא
ישמע על פיך (כג יג).

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני
ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את
בני ישראל מארץ מצרים (ו יג).

הם המדברים אל פרעה מלך מצרים
להוציא את בני ישראל ממצרים הוא משה
ואהרן (ו כז).

... אני שלח את כל מגפתי אל לבך
ובעבדיך ובעמך... (ט יד).
(פרקים יד-טו).

... ויצעקו בני ישראל אל ה' (יד י).

... ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד
מאחריהם. ויבא בק מחנה מצרים ובין
מחנה ישראל ויהי הענן והחשך... ולא
קרב זה אל זה כל הלילה (שם יט-כ).

ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה את החזי
את הכנעני ואת החתי מלפניך (כג כח,
וראה דב' ז כ).

... ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה'
ממצרים מבית עבדים (יג יד).

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים מבית עבדים (כ ב).

... כי אנכי ה' אלהיך אל קנא פקד ען
אבת על בנים על שלשים ועל רבעים
לשנאי (כ ה וראה דב' ה ט).

... כי ה' קנא שמו אל קנא הוא (לד יד).

... נשא ען ופשע וחטאה... (לד ז).

... לא חרץ לבני ישראל לאיש את לשנו
(י כא).

כי מאת ה' היתה לחזק את לבם... (יא כ).

... והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה
(יג א).

... אל ארץ אחזת ה' אשר שכן שם משכן
ה'... (כב יט).

... ובשם אלהיהם לא תזכירו... (כג ז).

ואשלח את משה ואת אהרן ואגף את
מצרים... (כד ה).

ואוציא את אבותיכם ממצרים ותבאו הימה
וירדפו מצרים אחרי אבותיכם ברכב
ובפרשים ים-סוף (כד ו).

ויצעקו אל ה' וישם מאפל ביניכם ובין
המצרים... (כד ז).

ואשלח לפניכם את הצרעה ותגרש אותם
מפניכם שני מלכי האמרי... (כד יב).

כי ה' אלהינו הוא המעלה אתנו ואת אבותינו
מארץ מצרים מבית עבדים... (כד ז).

... כי אלהים קדשים הוא אל קנא הוא
לא ישא לפשעכם ולחטאותיכם (כד יט).

...ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה...
(יט ח).

...ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל
הדברים אשר דבר ה' נעשה (כד ג).
ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ושמע (כד ז
וראה דב' ה כד).

...שם שם לו חק ומשפט... (טו כה).
ויכתב משה את כל דברי ה'... ושתים
עשרה מצבה... ויקח ספר הברית ויקרא
באזני העם... (כד ד-ז).
ויקח משה את עצמות יוסף עמו... (יג יט).

ויקרא

...כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם
וקצרתם את קצירה... ממחרת השבת
יניפנו... ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד
עצם היום הזה... (כג י-ד).

אך כל חרם אשר יחרם איש לה' מכל אשר
לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר
ולא יגאל כל חרם קדש קדשים הוא לה'
(כו כח).

נפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי
ה'... (ה טו).

ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם
אלהיך אני ה' (יט יב וראה שמ' כ ז).
וערי הלויים בתי ערי אחוזתם... (כה לב-
לג).

...אשר יעלה עלה או זבח. ואל פתח אהל
מועד לא יביאנו לעשות אתו לה' וזכרת
האיש ההוא מעמו (יז ח-ט וראה דב' יב
יג-יד).

ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה
ירדפו... (כו ח).

במדבר

...עבדי משה... (יב ז).
פרק לב (וראה עוד לד יד-טו).

ויאמרו העם אל יהושע את ה' אלהינו נעבד
ובקולו נשמע (כד כד).

...וישם לו חק ומשפט בשכם (כד כה).
ויכתב יהושע את הדברים האלה בספר
תורת אלהים ויקח אבן גדולה... (כד כו).

ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל
ממצרים... (כד לב).

יהושע

ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות
וקלוי בעצם היום הזה (ה יא).

והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה לה'...
(ו יז).

וימעלו בני ישראל מעל בחרם... (ז א).

אנחנו נשבענו להם בה' אלהי ישראל ועתה
לא נוכל לנגע בהם (ט יט).

ויגשו ראשי אבות הלויים... וידברו... ה'
צוה ביד משה לתת לנו ערים לשבת...
(כא א-ב).

...מה המעל הזה אשר מעלתם באלהי
ישראל לשוב היום מאחרי ה' בבנותכם לכם
מזבח למרדכם היום בה'... בבנותכם לכם
מזבח מבלעדי מזבח ה' אלהינו (כב טז-יט).
איש אחד מכם ירדף אלף... (כג י).

יהושע

משה עבדי... (א ב).
ולראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה אמר
יהושע לאמר. וזכור את הדבר אשר צוה
אתכם... (א יב-יד וראה כב א-ד).

ויחננו על הירדן מבית הישמת עד אבל השטים בערבת מואב (לג מט).
 ...ויבא יהצה וילחם בישראל. ויכהו ישראל לפי חרב... ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד ויירשו את ארצו (כא כא-לה).
 ...וארון ברית ה' נסע לפניו דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה (י לג).
 ...ואנחנו נחליץ חשים לפני בני ישראל... אם תחלצו לפני ה' למלחמה. ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה'... כל חלוץ למלחמה לפני ה'... נחנו נעבר חלוצים לפני ה' ארץ כנען... (לב יז-לב).
 ...ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה (יב ח).
 ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשא את זנותיכם עד תם פגריכם במדבר (יד לג).
 ואולם חי אני ומלא כבוד ה' את כל הארץ (יד כא).
 ...חי אני נאם ה' אם לא כאשר דברתם... (יד כח).
 ...וגם זבת חלב ודבש הוא חזה פריה (יג כז).
 ...ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש (יד ח).
 ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצצרות והיו לכם לחקת עולם לדרתיכם. וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם... וזכרתם לפני ה' אלהיכם ונשעתם מאיביכם (י ח-ט).
 והרמת מכס לה' מאת אנשי המלחמה... (לא כח).
 ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאת שרי האלפים והמאות ויבאו אתו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל לפני ה' (לא נד).
 ...ויתן את הכנעני ויחרם אתהם ואת עריהם... (כא ב-ג).
 ויפל משה ואהרן על פניהם... ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם (יד ה-ו).

וישלח יהושע בן נון מן השטים... (ב א).
 ...ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחון ולעוג אשר החרמתם אותם (ב י וראה ט י).
 ...שאו את ארון הברית ועברו לפני העם... (ג ו).
 ויעברו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה חמשים לפני בני ישראל... כארבעים אלף חלוצי הצבא עברו לפני ה' למלחמה... (ד יב-יג).
 ...ויראו אתו כאשר יראו את משה... (ד יד).
 כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר עד תם כל הגוי אנשי המלחמה היצאים ממצרים אשר לא שמעו בקול ה' אשר נשבע ה' להם לבלתי הראותם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת לנו ארץ זבת חלב ודבש (ה ו).
 ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון... יריעו כל העם תרועה גדולה... (ו ד-ה).
 וכל כסף חזה וכלי נחשת וברזל קדש הוא לה' אוצר ה' יבוא (ו יט).
 ויחרימו את כל אשר בעיר... (ו כא).
 ויקרע יהושע שמלתיו ויפל על פניו ארצה... (ז ו).

מבלתי יכלת ה' להביא את העם הזה אל-
הארץ... (יד טז).

ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט
האורים לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבאו
הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה (כז כא).
והורשתם את כל ישבי הארץ מפניכם
... והיה אשר תותירו... וצררו אתכם...
(לג נב-נו).

ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם... ילידי
הענק... (יג כב).

והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחתכם
למטות אבתיכם תתנחלו (לג נד, וראה
כו נה).

כא כא - עד סוף הפרק.

פרק לב; לד יד-טו (וראה דב' גיב-טו)

ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק
לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך
בתוך בני ישראל... על כן אמרתי להם
בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה (יח כ-
כד וראה דב' יט; יב יב; יד כז; יח א-ב).
צרור את המדינים... (כה טז-יט וראה
כב ד).

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים...
ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי
ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת
מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב
(לא א-ח וראה שם כב ז; כד א).

אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את
הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון. ונשיא
אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את
הארץ (לד טז-כט).

אשר תתנחלו אתה בגורל... (לד יג).

אם אתם תבאו אל הארץ... כי אם כלב
בן יפנה ויהושע בן נון (יד ל וראה לב יב).

ועבדי כלב... וימלא אחרי... (יד כד).
ואולם חי אני... ועבדי כלב... וימלא
אחרי והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה
חרעו יורשנה (יד כא-כד).

... ומה תעשה לשמך הגדול (ז ט).

... ואת פי ה' לא שאלו... וישבעו להם
נשיאי העדה (ט יד-טו).

... רק את כל האדם הכו לפי חרב עד
השמדם אותם לא השאירו כל נשמה. כאשר
צוה ה' את משה עבדו... (יא יד-טו).
... ויכרת את הענקים מן ההר מן חברון...
(יא כא).

ויקח יהושע את כל הארץ... ויתנה יהושע
לנחלה לישראל כמחלקתם לשבטיהם...
(יא כג).

יב א-ו: (כבוש עבה"י)

יג ח-לב: (נחלת ראובן, גד וחצי שבט
המנשה).

רק לשבט הלוי לא נתן נחלה אשי ה' אלהי
ישראל הוא נחלתו כאשר דבר לו (יג יד
וראה לג וכן יד ד; יח ז).

... אשר הכה משה אתו ואת נשיאי מדין את
אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע
נסיכי סיחון ישבי הארץ. ואת בלעם בן
בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל
חלליהם (יג כא-כב וראה כד ט).

ואלה אשר נחלו בני-ישראל בארץ כנען
אשר נחלו אותם אלעזר הכהן ויהושע בן נון
וראשי אבות המטות לבני ישראל (יד א וכן
יט גא; כא א).

בגורל נחלתם... (יד ב).

... ויאמר אליו כלב בן יפנה אתה ידעת
את הדבר אשר דבר ה' אל משה איש
האלהים על אדותי ועל אדותיך בקדש
ברנע (יד ו).

... ואנכי מלאתי אחר ה' אלהי (יד ח).
וישבע משה... אם לא הארץ אשר דרכה
רגלך בה לך תהיה לנחלה ולבניך עד
עולם כי מלאת אחרי ה' אלהי (יד ט).

ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה
נעלה וירשנו אתה כי יכל נוכל לה (יג ל
וראה יד ט).

ויבא עד חברון ושם... ילידי הענק...
(יג כב).

והיה לכם פאת נגב ממדבר צן על ידי
אדום... ונסב הגבול... נחלה מצרים
והיו תוצאתיו הימה (לד ג-ה).

וילכו בני מכיר... גלעדה וילכדה...
ויאיר בן מנשה הלך וילכד את חותיהם...
ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנתיה...
(לב לט-מב).

אלה בני גלעד איעזר משפחת האייעזרי וגו'
(כו ל-לד).

ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר... כן בנות
צלפחד דברת נתן נתן להם אחות נחלה
בתוך אחי אביהם... (כו א-יא וראה לו
א-יב).

והקריתם לכם ערים ערי מקלט... עד
עמדו לפני העדה למשפט (לה ט-לד).

צו את בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת
אחזתם ערים לשבת ומגרש לערים
סביבתיהם... כל הערים אשר נתנו ללוים
ארבעים ושמונה עיר אתהן ואת מגרשיהן
(לה א-ח).

...כי ה' דבר טוב על-ישראל (י כט).

וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה
היצאים לצבא ובין כל העדה (לא כז).

לא טז וראה כה א-ט.

ואם לא תורישו את ישבי הארץ מפניכם
והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם
ולצנינם בצדיכם וצררו אתכם על הארץ
אשר אתם יושבים בה. והיה כאשר דמיתי
לעשות להם אעשה לכם (לג נה-נו).

וישב ישראל בארץ האמרי (כא לא וראה
עוד דב' ב כד - ג יז).

דברים

וימת שם משה עבד ה'... (לד ה).

יהושע בן נון... הוא יבא שמה אתו חזק כי

... ככחי אז וככחי עתה למלחמה לצאת
ולבוא (יד יא).

ועתה תגה לי את ההר הזה... כי ענקים
שם... (יד יב וראה טו יג-יד).

... למטה בני יהודה למשפחתם אל גבול
אדום... ויצא נחל מצרים והיה תצאות
הגבול ימה... (טו ב-ד).

והיה הגורל למטה מנשה כי הוא בכור יוסף
למכיר בכור מנשה אבי הגלעד כי הוא היה
איש מלחמה והיה לו הגלעד והבשן (יז א).

והיה לבני מנשה הנותרים למשפחתם לבני
אביעזר וגו'... (יז ב).

ולצלפחד בן חפר... לא היו לו בנים כי
אם בנות... ויתן להם אל פי ה' נחלה
בתוך אחי אביהן (יז ג-ו).

... תנו לכם את ערי המקלט... עד עמדו
לפני העדה (כ א-ט).

ויגשו ראשי אבות הלוים... ה' צוה ביד
משה לתת לנו ערים לשבת ומגרשיהן
לבהמתנו... כל ערי הלוים בתוך אחזת
בני ישראל ערים ארבעים ושמונה ומגרשיהן
(כא א-מ).

לא-נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר-דבר ה'
אל-בית ישראל הכל בא (כא מג).

... חלקו שלל איביכם עם אחיכם (כב ח).

המעט לנו את עון פעור... (כב יז).

ידוע תדעו כי לא יוסיף ה' אלהיכם
להוריש את הגוים האלה מלפניכם והיו
לכם לפח ולמוקש ולשטט בצדיכם ולצנינם
בעיניכם... (כג יג).

ואביאה (ואביא קרי) אתכם אל ארץ
האמרי... (כד ח-י).

יהושע

והיה אחרי מות משה עבד ה'... (א א-ב).

משה עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן

הזה אתה וכל העם הזה ...

חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה ...
(א ו).

כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם
נתתיו כאשר דברתי אל משה. מהמדבר
והלבנות הזה ועד הנהר הגדול נהר-פרת
כל ארץ החתים ועד הים הגדול מבוא
השמש יהיה גבולכם (א ג-ד).

לא יתיצב איש לפניך כל ימי חיך כאשר
הייתי עם משה אהיה עמך לא ארפך ולא
אעזבך (א ה).

רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל
התורה אשר צוך משה עבדי אל-תסור
ממנו ימין ושמאול למען תשכיל בכל אשר
תלך. לא ימוש ספר התורה הזה מפוך
והגית בו יומם ולילה ... (א ז-ח וראה
כג ו).
... אל תערץ ואל תחת (א ט).

... לבוא לרשת (א יא).

ולראובני ולגדי ולחצי שבט המגושה אמר
יהושע לאמר. זכור את הדבר אשר צוה
אתכם משה עבד ה' לאמר וגו' (א יב-טו).
כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את
דבריך לכל אשר תצוו יומת ... (א יח).
... ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר
בעבר הירדן ... תשמע וימס לבבנו ולא
קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלהיכם
הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ
מתחת (ב י-יא).

הוא ינחלנה את ישראל (א לח וראה לא
ז-ח).

וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו כי הוא יעבר
לפני העם הזה ... (ג כח וראה ג כא-כב;
לא כג).

כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם
יהיה מן המדבר והלבנות מן הנהר נהר פרת
ועד הים האחרון יהיה גבולכם ... על פני
כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר
לכם (יא כד-כה וראה בר' טו יח).

פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל
שכניו ... והלבנות עד הנהר הגדל נהר
פרת (א ז).

לא יתיצב איש בפניכם ... (יא כה).
ויצו את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי
אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר
נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך (לא כג).
וה' הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא
ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת (לא ח
וראה לא ו).

... וכתב לו את משנה התורה הזאת ...
והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו ... לשמר
את כל דברי התורה הזאת ואת החקים
האלה לעשתם ... ולבלתי סור מן המצוה
ימין ושמאול למען יאריך ימים על
ממלכתו ... (יז יח-כ).

חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו
מפניהם ... (לא ו).

... לא תירא ולא תחת ... (לא ח).

... אשר אתה בא שמה לרשתה ... (ז א
וראה ו א; ח א; ט א ועוד).

ואצו אתכם בעת ההיא לאמר וגו' (ג יח
וראה במ' פרק לב).

והאיש אשר יעשה בודון לבלתי שמע ...
ומת האיש ההוא ... (יז יב).

היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני
העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך
ורגזו וחלו מפניך (ב כה).

... כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל
הארץ מתחת אין עוד (ד לט).

... אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון
ברית ה' (לא ט וראה י ח).
והימים אשר הלכנו מקדש ברנע ... עד תם
כל הדור אנשי המלחמה ... כאשר נשבע
ה' להם ... עד תמם ... ויהי כאשר תמו...
(ב יד-טז).
... ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע
המה יבאו שמה ולהם אתגנה ... (א לט).
החרם תחרים אותם ... (ז ב וראה ז כד-
כו; כ טז-יח).
ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם
כמהו ... (ז כה-כו).
... על פני העמים תחת כל השמים אשר
ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך (ב כה).
ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען
ישוב ה' מחרון אפו ... (יג יח).
רק הבהמה בזונו לנו ושלל הערים אשר
לכדנו (ב לה וראה ג ז; כ יד).
... לא השארנו שריד (ב לד וראה ג ג; כ
טז-יז).
... והיתה תל עולם לא תבנה עוד (יג יז).
לא תלין נבלתו על העץ ... (כא כג).
... ויכחשו איביך לך ... (לג כט).
... מחטב עציך עד שאב מימך (כט י).
יב ד (ועוד הרבה).
... ונך אתו ואת בנו ואת כל עמו. ונלכד
את כל עריו בעת ההיא ונחרם את כל עיר
מתם והנשים והטף לא השארנו שריד (ב
לג-לד וראה ג ג, ו; ז ב ועוד).
... החרם תחרים אתם ... (ז ב).
... יהושע הוא עבר לפניך כאשר דבר ה'...
ונתנם ה' לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה
אשר צויתי אתכם (לא ג-ה).
... ולא תחנם (ז ב).
ויאמר ה' אלי ראה החליתת לפניך את סיחון
ואת ארצו... ולראובני ולגדי נתתי... (פרק ג).

... את ארון ברית ה' אליהם והכהנים
הלויים נשאים אתו ... (ג ג-ד).
כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר
עד תם כל הגוי אנשי המלחמה היצאים
ממצרים אשר לא שמעו בקול ה' אשר
נשבע ה' להם ... (ה ו).
ואת בניהם הקים תחתם ... (ה ז).
והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה לה'...
(ו יז).
ורק אתם שמרו מן החרם פן תחרימו
ולקחתם מן החרם ושמתם את מחנה ישראל
לחרם ... (ו יח).
... ויהי שמעו בכל הארץ (ו כז).
וישרפו אתם באש ... וישב ה' מחרון אפו...
(ז כה-כו).
... רק שללה ובהמתה תבוז לכם ... (ח ב
וראה ח כז).
... ויכו אותם עד בלתי השאיר לו שריד
ופליט (ח כב וראה ח כד, כו).
וישרף יהושע את העי ושימה תל עולם...
(ח כח).
ואת מלך העי תלה על העץ עד עת הערב
וכבוא השמש צוה יהושע ויורידו את נבלתו
מן העץ ... (ח כט וראה י כו).
ויעשו גם המה בערמה ... (ט ד).
... וחטבי עצים ושאבי מים ... (ט כג).
... אל המקום אשר יבחר (ט כז).
ויכה לפי חרב ... החרם אותם ... לא
השאיר שריד ... (י כח וראה: ל, לב, לג,
לה, לז, לט). ואת כל הנשמה החרים (מ).
שם כה — השווה דב' ג כא-כב.
... ויכם לפי חרב החרים אותם כאשר צוה
משה עבד ה' (יא יא-יב).
כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה
את יהושע ... (יא טו).
... לבלתי היות להם תחנה ... (יא כ).
משה עבד ה' ובני ישראל הכום ויתגה...
ירשה לראובני וגוי (יב ו).

... והערים (יג ג).

עוג בבשן ... הוא נשאר מיתר הרפאים ...
(יג יב).ולא הורישו בני ישראל את הגשורי ואת
המעכתי ... (יג יג).... וכל חות יאיר אשר בבשן ששים עיר
(יג ל).... ויאמר אליו כלב בן יפנה הקנזי אתה
ידעת את הדבר אשר דבר ה' אל משה איש
האלהים על אדותי ועל אדותיך בקדש
ברנע (יד ו-ז).וישבע משה ... אם לא הארץ אשר דרכה
רגלך בה לך תהיה לנחלה ולבניך עד
עולם כי מלאת אחרי ה' אלהי (יד ט).

וגבול ים הימה הגדול ... (טו יב).

ויקהלו כל עדת בני ישראל שלה וישכינו
שם את אהל מועד ... (יח א).ועלה הגבול אל כתף יריחו (יח יב) ... אל
כתף לוחה (שם יג) ... אל כתף היבוסי
(שם טז) ... אל כתף מול הערבה (שם
יח) ... אל כתף בית חגלה (שם יט).
... תגו לכם את ערי המקלט ... (כ ב).לגוס שמה רוצח מכה נפש בשגנה בבלי
דעת ... (כ ג).ונס אל אחת מהערים האלה ... (כ ד).
וכי ירדף גאל הדם אחריו ולא יסגרו את
הרוצח בידו ... (כ ה).ויקדשו את קדש בגליל בהר נפתלי ואת
שכם בהר אפרים ואת קרית ארבע היא
חברון בהר יהודה (כ ז).ומעבר לירדן יריחו מזרחה נתנו את בצר
במדבר במישר ממטה ראובן ואת ראמות
בגלעד ממטה גד ואת גלון (קרי גולן) בבשן
ממטה מגשה (כ ח).ויתן ה' לישראל את כל הארץ אשר נשבע
לתת לאבותם וירשוה וישבו בה (כא מא).
וינח ה' להם מסביב ככל אשר נשבע
לאבותם ולא עמד איש בפניהם ... (כא מב).והערים הישבים בחצרים עד עזה ... (ב כג).
כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר
הרפאים ... (ג יא).יאיר ... לקח את כל חבל ארגוב עד גבול
הגשורי והמעכתי ... (ג יד).... ששים עיר כל חבל ארגוב ממלכת עוג
בבשן (ג ד).זולתי כלב בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את
הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מלא
אחרי ה' (א לו).ויראהו ה' ... ואת כל ארץ יהודה עד הים
האחרון (לד ב-ג).כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלהיכם
מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו
תדרשו ... (יב ה).לבנימין אמר ידיד ה' ... חפף עליו כל
היום ובין כת פיו שכן (לג יב).שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך וגו' (יט
א-י וראה במ' לה ט-לד).לגוס שמה רוצח אשר ירוצח את רעהו בבלי
דעת (ד מב וראה יט ד).... ונס אל אחת הערים האל (יט יא).
פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח ... (יט ו).שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך ...
ושלשת את גבול ארצך ... (יט ב-ג).אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן
מזרחה שמש ... את בצר במדבר בארץ
המישר לראובני ואת ראמות בגלעד לגדי
ואת גולן בבשן למנשי (ד מא-מג).ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את
הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם ... (א ח).
... והניח לכם מכל איביכם מסביב ...
(יב י).

עד אשר יניח ה' לאחיכם ככם וירשו גם הם את הארץ... ושבתם איש לירשתו אשר נתתי לכם (ג כ וראה במ' לב ז-לב).

... לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם (יא יג).

כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו (יא כב וראה עוד ל טז, כ).

השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה. כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך... (יב יג - וראה ויק' ז ח-ט).

עיניכם הראות את אשר עשה ה' בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלהיך מקרבך (ד ג).

... ושבתם בארץ אשר ה' אלהיכם מנחיל אתכם והניח לכם מכל איביכם מסביב... (יב י).

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל (כט ט).

ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם... (כט א).

... ובאת וירשת את הארץ הטבה... להדף את כל איביך מפניך כאשר דבר ה' (ו יח-ט).

והוריש ה' את כל הגוים האלה מלפניכם וירשתם גוים גדלים ועצמים מכם (יא כג וראה ד לח; ז א; ט א).

איכה ירדף אחד אלף... (לב ל).

ונשמרתם מאד לנפשתיכם... (ד טו).

... לאהבה את ה' אלהיכם... (יא יג).

ולא תתחתן במ... (ז ג).

... ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם (יא ז).

והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם

או יקרא יהושע לראובני ולגדי ולחצי מטה מנשה... ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם אל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם משה עבד ה' בעבר הירדן (כב א-ד).

רק שמרו מאד לעשות את המצוה ואת התורה אשר צוה אתכם משה עבד ה' לאהבה את ה' אלהיכם וללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו ולדבקה בו ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם (כב ה וראה כג ח, יא).

... מה המעל הזה אשר מעלתם באלהי ישראל לשוב היום מאחרי ה' בבנותכם לכם מזבח למרדכם היום בה' (כב טז).

המעט לנו את עון פעור... ויהי הנגף בעדת ה' (כב יז).

ויהי מימים רבים אחרי אשר הניח ה' לישראל מכל איביהם מסביב... (כג א).

ויקרא יהושע לכל ישראל לזקניו ולראשיו ולשפטיו ולשטריו ויאמר אליהם... ואתם ראיתם כי את כל אשר עשה ה' אלהיכם לכל הגוים האלה מפניכם... (כג ב-ג).

וה' אלהיכם הוא יהדפם מפניכם והוריש אתם מלפניכם וירשתם את ארצם כאשר דבר ה' אלהיכם לכם (כג ה).

וירש ה' מפניכם גוים גדלים ועצומים... (כג ט).

איש אחד מכם ירדף אלף... (כג י).

ונשמרתם מאד לנפשתיכם לאהבה את ה' אלהיכם (כג יא).

... והתחתנתם בהם... ידוע תדעו כי לא יוסיף ה' אלהיכם להוריש את הגוים האלה מלפניכם... (כג יב-יג).

... עד אבדכם מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם ה' אלהיכם (כג יד).

והיה כאשר בא עליכם כל הדבר הטוב

ולהרבות אתכם כן ישיש ה' עליכם
להאביד אתכם ולהשמיד אתכם ונסחתם
מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה
(כח סג וראה ו טו; יא ז).

... וסרתם ועבדתם אלהים אחרים
והשתחיתם להם. וחרה אף ה' בכם...
ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה'
נתן לכם (יא טז-יז).

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם
ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש
ישראל (כט ט).

... כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר (ב
ה).

קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראה נתתי
בידך את סיחן מלך חשבון האמרי ואת
ארצו החל רש וגו' (ב כד - ג ז).

ולא אבה ה' אלהיך לשמע אל בלעם
ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה...
(כג ו).

וגם את הצרעה ישלח ה' אלהיך בם עד
אבד הנשארים והנסתרים מפניך (ז כ וראה
שמ' כג כח).

... לתת לך ערים גדלת וטבת אשר לא
בנית... כרמים וזיתים אשר לא נטעת
ואכלת ושבעת (ו י-יא).

ועתה ישראל מה ה' שאל מעמך כי אם
ליראה את ה' אלהיך... ולעבד את ה'
אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך (י יב).

תמים תהיה עם ה' אלהיך (יח יג).
אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים מבית עבדים (ה ו וראה יג ו ועוד).

אשר דבר ה' אלהיכם כן יביא ה' עליכם
את כל הדבר הרע עד השמידו אותכם
מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם
ה' אלהיכם (כג טו וראה כד כ).

בעברכם את ברית ה' אלהיכם אשר צוה
אתכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים
והשתחיתם להם וחרה אף ה' בכם
ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר
נתן לכם (כג טז).

ויאסף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה
ויקרא לזקני ישראל ולראשיו ולשפטיו
ולשטריו ויתיצבו לפני האלהים (כד א).

... ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו...
(כד ד).

ואביאה (קרי ואביא) אתכם אל ארץ
האמרי היושב בעבר הירדן וילחמו אתכם
ואתן אותם בידכם ותירשו את ארצם
ואשמידם מפניכם (כד ח).

ולא אביתי לשמע לבלעם ויברך ברוך
אתכם ואצל אתכם מידו (כד י).

ואשלח לפניכם את הצרעה ותגרש אותם
מפניכם שני מלכי האמרי... (כד יב).

ואתן לכם ארץ אשר לא יגעת בה וערים
אשר לא בניתם ותשבו בהם כרמים וזיתים
אשר לא נטעתם אתם אכלים (כד יג).

ועתה יראו את ה' ועבדו אתו בתמים
ובאמת... (כד יד).

כי ה' אלהינו הוא המעלה אתנו ואת אבותינו
מארץ מצרים מבית עבדים ואשר עשה
לעינינו את האתות הגדלות... (כד יז).

ספר יהושע וספר שופטים

ספר שופטים קשור בספר יהושע מבחינת כמה וכמה לשונות וענינים.
הפתיחה של ספר שופטים: 'ויהי אחרי מות יהושע' שווה לגמרי לפתיחה של ספר יהושע:
ויהי אחרי מות משה. וכן סיומו של הספר: ... ויצאו משם איש לנחלתו (שופ' כא כד) מכון
ותואם את לשון מעשהו האחרון של יהושע: וישלח יהושע את העם איש לנחלתו (כד כח).

כמו"כ מצויים בספר שופטים פרשיות שלמות החוזרות בשניים סגנוניים קלים על האמור ביהושע, כגון מעשה כבוש קרית ארבע וקרית ספר ופרשת עכסה בת כלב (שופ' א י-טו - יהושע טו יג-יט וראה שם יד ו-טו), וכיו"ב עוד מספר ענינים הנזכרים בשופ' א (וראה לקמן פרק 'סתירות ויישובן'). כן מצתקים הדברים שבשופ' ב ו-ט מיהושע כד כח-לא. דברי 'מלאך ה'' (= הנביא) העולה 'מן הגלגל אל הבכים' מזכירים לנו את דברי יהושע האחרונים (שופ' ב ג - יהושע כג יג, וראה עוד שופ' שם כא)⁹⁸. רשימת הגויים 'אשר הניח ה'' שבשופ' ג א-ג, מכוונת אל רשימת הגויים ש'בארץ הנשארת', הבאה בראש פרק יג שביהושע⁹⁹. יתרה מזו, מצאנו פרשה שלמה בשופ' כ המדברת במלחמת ישראל בבנימין (בגבעה), והיא מכוונת כולה מבחינת לשונותיה וסגנונה למלחמת יהושע בעי, והרי ההשוואה בין שתי הפרשיות:

יהושע ח

שופטים כ

... שים לך ארב לעיר מאחריה ... (ב)	וישם ישראל ארבים אל הגבעה סביב (כט).
ויצאו אחרינו עד התיקנו	ויצאו בני בנימין לקראת העם הנתקו
אותם מן העיר כי יאמרו נסים	מן העיר ויחלו להכות מהעם חללים
לפנינו כאשר בראשונה ונסנו	פעם בפעם במסלות אשר אחת עולה
לפניהם (ו).	בית אל ואחת גבעתה ... (לא)
... והיה כי יצאו לקראתנו	ויאמרו בני בנימין נגפים הם
כאשר בראשונה	לפנינו כבראשונה
ונסנו לפניהם (ה) ... וינתקו	ובני ישראל אמרו נוסה ונתקנוהו
מן העיר (טז).	מן העיר אל המסלות.
ואתם תקמו מהאורב ... (ז)	וכל ישראל קמו ממקומו ... (לג)
ויגעו יהושע וכל ישראל	והם לא ידעו כי געת
לפניהם ... (טו)	אליהם הרעה (לד וראה מד).
והאורב קם מהרה ממקומו וירצו ...	... והארב החישו... ויך את כל העיר... (לז)
ויבאו העיר וילכדוה ... (יט)	
והיה כתפשכם את העיר תציתו את העיר	... הרב להעלותם משאת העשן מן
באש ... (ח)	העיר (לח).
... והנה עלה עשן העיר השמימה ... (כ)	והמשאת החלה לעלות מן העיר עמוד עשן
	ויפן בנימין אחריו והנה עלה כליל-העיר
	השמימה (מ).
... וינסו דרך המדבר (טו וראה כ)	ויפנו לפני איש ישראל אל דרך המדבר ...
	(מב)
... וישבו ויכו את אנשי העי (כא)	ואיש ישראל שבו אל בני בנימין
... ויפלו כלם לפי חרב עד תמם	ויכום לפי חרב מעיר מתם עד בהמה

98 וכיו"ב מכוונים דברי הנביא בשופ' ג ה-ז לדברי יהושע האחרונים (כג יב), ועוד ועוד.

99 אלא שהנביא בשופ' בותן טעם נוסף על הטעם ההיסטורי - 'הטבעי' הניתן ביהושע ('אתה זקנת באת בימים' - יג א), והוא טעם אמוני - מטה-היסטורי: למען נסות במ את ישראל (שופ' ב כא; ג א, ד) וכיו"ב בא הנביא בשופ' א לד-לה וביחוד בפרק יח ומפרש מה ראו בני דן ללכת ולהוריש את לשם=ליש=דן בצפון (יהושע יט מז).

עד כל הנמצא גם כל הערים הנמצאות וישבו כל ישראל העי ויכו אתה
שלחו באש (מח). לפי חרב... (כד)

... עד אשר החרים את כל ישבי העי (כו).
וישרף יהושע את העי... (כת)

נמצאנו למדים שס' יהושע שימש לא רק מקור היסטורי לס' שופטים, כי אם גם דוגמא וסגנון.

ספר יהושע ויתר ספרי נ"ך

בסעיף הקודם נתבאר שספר יהושע היה מקור ודוגמא לנביא, שכתב את ס' שופטים. כאן נציין שרוב עניני ספר יהושע מפורשים ורמוזים גם ביתר ספרי הנ"ך. הבאנו כאן רק את המקבילות הבולטות ביותר. והרי הן:

א. דברי המרגלים עם רחב ופרשת עכן רמוזים בהושע ב יז: ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עכור לפתח תקוה וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים.
ב. פרשת כריתת הירדן רמוזה ב'הלל המצרי':

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז

.....

הים ראה וינס הירדן יסב לאחור

מה לך הים כי תנוס הירדן תסב לאחור (תה' קיד) ¹⁰⁰.

מיכה מדבר במפורש על המעבר 'מן השטים עד הגלגל' (ו ה).

ג. קיום מצות המועדים ע"י יהושע רמוזה בנחמיה: ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל וגו' (נחמ' ח יז).

ד. ארירת ירחו ע"י יהושע וקיומה מפורשת במ"א טז לד: בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחה באבירים בכרו יסדה ובשגיב (ובשגוב קרי) צעירו הציב דלתיה כדבר ה' אשר דבר ביד יהושע בן נון.

ה. כריתת הברית עם הגבעונים נזכרת בש"ב כא א-ב: והגבעונים לא מבני ישראל המה כי אם מיתר האמרי ובני ישראל נשבעו להם וגו'.

ו. מלחמת יהושע עם מלכי האמרי ונס 'שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון' רמוזים הן בדברי ישעיהו והן בדברי חבקוק:

כי כהר פרצים יקום ה' כעמק בגבעון ירגו וגו' (יש' כח כא).

שמש ירח עמד זבלה

לאור חציך יהלכו לנגה ברק חניתך.

בזעם תצעד ארץ באף תדוש גוים.

יצאת לישע עמך לישע את משיחך

מחצת ראש מבית רשע ערות יסוד עד צואר סלה

(חב' ג יא-יג) ¹⁰¹.

¹⁰⁰ והשוה עוד חב' ג ח: הבנהרים חרה ה' וגו'.

¹⁰¹ אפשר שגם אסף בתה' עז יט רומז למלחמה זו: קול רעמך בגלגל האירו ברקים תבל רגוזה ותרעש הארץ.

ז. עמוס מדבר במפורש על השמדת האמורי:

ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם
אשר כנבה ארזים גבהו וחסן הוא כאלונים
ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת.
ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים

ואולך אתכם במדבר ארבעים שנה לרשת את ארץ האמרי (ב ט-י) 102.

ח. בני קרח שרים על כבוש הארץ ואומרים:

אלהים

באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו

פעל פעלת בימיהם בימי קדם.

אתה ידך גוים הורשת ותטעם תרע לאמים ותשלחם.

כי לא בחרבם ירשו ארץ חרועם לא הושיעה למו

כי ימינך חרועך ואור פניך כי רציתם.

כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני (תה' מד א-ז).

הלשונות 'כי לא בחרבם ירשו ארץ', 'כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני' מכוונים ותואמים את דברי יהושע האחרונים: ואשלח לפניכם את הצרעה ותגרש אותם מפניכם... לא בחרבך ולא בקשתך (כד יב וראה שם יז-יח), 'כי ה' נלחם לישראל' (י יד, מב).

וכיו"ב שרים בני קרח במזמור מז:

כי ה' עליך נורא מלך גדול על כל הארץ.

ידבר עמים תחתינו ולאמים תחת רגלינו.

יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה.

ואפשר שהלשון ו'לאמים תחת רגלינו' רומז למעשה יהושע עם מלכי האמרי במקדה: שימו את רגליכם על צוארי המלכים (י כד).

ט. בתה' מזמור קל"ה וב'הלל הגדול' חוזרים ושרים משוררי הקודש על נצחון ישראל ומציינים שהרגו 'מלכים עצומים, גדלים ואדירים', הם סיחון ועוג ומלכי 'כל ממלכות כנען' ונתן ארצם נחלה נחלה לישראל עמו (או עבדו) 103.

י. אסף שר לא רק על הכבוש כי אם מצייך במפורש את מעשה החלוקה:

ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו.

ויגרש מפניהם גוים

ויפילם בחבל נחלה וישכן באהליהם שבטי ישראל (תה' עח גד-גו).

ומסתבר שהלשון 'וישכן באהליהם' רומז לדברי יהושע האחרונים: ואתן לכם ארץ אשר לא ינעת בה וערים אשר לא בניתם ותשבו בהם וגו' (כד יג) 104.

102 כל הרישא של ס' שופטים עומד בסימן 'כל מלחמות כנען' (ג א), הן הן 'מעשה ה' הגדול' (ב ז). וראה לעיל פרק 'יהושע וס' שופטים' ועי' עוד שופ' ו ט ועוד.

103 והשווה לכאן דברי יהושע האחרונים: ויורש ה' מפניכם גוים גדלים ועצומים (כג ט).

104 השווה לכאן דברי יהושפט: הלא אתה אלהינו הורשת את ישב הארץ הזאת מלפני עמך ישראל וגו' (דה"ב כ ז), ואת דברי נחמיה: ויבאו הבנים ויירשו את הארץ... וילכדו ערים בצרות ואדמה שמנה ויירשו בתים מלאים כל טוב וגו' (נחמ' ט כד-כה).

יא. בתה' קה מד גותן המשורר טעם למתן הארץ לישראל ע"י ה':
 ויתן להם ארצות גוים ועמל לאמים ירשו.
 בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו.

בשמירת החוקים והמצוות והתורות כתנאי לירושת הארץ פותח ס' יהושע: לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך ... כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל. ורעיון זה מפעם בדברי הפרידה של יהושע: ונשמרתם מאד לנפשתיכם לאהבה את ה' אלהיכם (כג יא), ובדבורו האחרון: פן תכחשן באלהיכם (כד כז).

יב. ארץ ישראל קרויה ביהושע 'ארץ אחות ה'' (כב יט) וכן קרויה הארץ בשאר המקראות 'נחלת ה'' (ש"א כו יט; ש"ב כ יט ועוד) או 'ארץ ה'' (הו' ט ג); 'נאות אלהים' (תה' פג יג) ועוד. וכנגדה מכונה לראשונה כאן במקרא חוץ-לארץ ארץ טמאה: אך אם טמאה ארץ אחזתכם (כב יט). וכן אומר עמוס לאמציה כהן בית אל: ואתה על אדמה טמאה תמות (עמ' ז ח). ועל ערי עבר הירדן (שבימי יהושע יש שהסתפקו במידת קדושתן) אומר יואב לפני הקרב על רבת עמון: בעד עמנו ובעד ערי אלהינו (ש"ב י יב).

יג. על עזיבת חלק מהכנעני את ארץ ישראל, אם בגלל הצרעה עליה מדבר יהושע (כד יב), אם בגלל פחד, אם מטעם אחר (כדברי חז"ל על הגרגשי ש'פנה והלך'), ועל מציאת יערות כתוצאה מעזיבה זו אומר ישעיהו: ביום ההוא יהיה ערי מעוזו כעזבת החרש והאמיר אשר עזבו מפני ישראל והיתה שממה (יז ט) ¹⁰⁶.

יד. למעשה הסרת 'אלהי הנכר' בשכם (כד כג) יש מקבילות בשופ' י טו ובש"א ז ג-ד.

טו. ההבטחה שניתנה ליהושע בדבר הגוים הנשארים: אנכי אורישים מפני בני ישראל (יג ו), וה' אלהיכם הוא יהדפם מפניכם והוריש אותם מלפניכם וירשתם את ארצם (כג ה), הבטחה זו ניתנה בתנאי שישראל ישמרו את התורה, וכבר הודיעם יהושע שאם לא כן: ידוע תדעו כי לא יוסיף ה' אלהיכם להוריש את הגוים האלה מלפניכם וגו' (כג יג). על בטול הבטחה זו חזר הנביא בשופ' ב כ-כא: ויחר אף ה' בישראל ויאמר יען אשר עברו הגוי הזה את בריתי אשר צויתי את אבותם ולא שמעו לקולי. גם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם וגו' ... וינח ה' את הגוים האלה לבלתי הורישם מהר ולא נתנם ביד יהושע (והשווה לכאן עוד תה' קו לד-לה).

טז. על נחלת כלב ובקשת עכסה בתו (פרק טו) חזר הנביא גם בשופ' (א יא - טו). נחלת כלב חזרת ומתפרשת גם בדה"א ב (החל בפסוק מב), ועריו בנגב קרויות 'נגב כלב' (ש"א ל יד). הבחנה גיאוגרפית מדויקת שבין ערי הנגב, ערי השפלה וערי ההר בנחלת יהודה (פרק טו) אנו מוצאים גם בירמיה (לב מד; לג יג). רשימת ערי הלויים ביהושע כא חזרת בשניים בדה"א ו, וכיו"ב נזכרות ערים מסוימות וקבוצות ערים מאלה שנתפרשו בנחלות השבטים ביהושע, ביחוד במגילות היוחסין הבאים בראש דה"י, בעזרא ונחמיה ועוד, והערנו על כך בפירוש דבר דבר במקומו ¹⁰⁷.

¹⁰⁵ והשווה לכאן דברי שר צבא ה' ליהושע: ... כי המקום אשר אתה עומד עליו קדש הוא (ה טו).

¹⁰⁶ אולי יש ביהואמיר רמז לאמרי.

¹⁰⁷ אבל כנגד ערים אלה נזכרות בג"ך גם הרבה ערים חדשות שזכרן לא בא ביהושע. מהן חדשות שנוסדו ע"י בני ישראל, ומהן עתיקות שזכרן משום-מה לא בא ביהושע.

ז. על היקף הכבוש של יוצאי מצרים שר אסף ואומר:

גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה.

פנית לפניה ותשרש שרשיה ותמלא הארץ.

כסו הרים צלה וענפיה ארוי אל.

תשלח קצירה עד-ים ואל נהר יונקותיה (תה' פ יב) 108.

יח. לדברי יהושע האחרונים המדברים בקיום המלא של הבטחת ה': ... וידעתם בכל לבבכם ובכל נפשכם כי לא נפל דבר אחד מכל הדברים הטובים אשר דבר ה' אלהיכם עליכם הכל באו לכם לא נפל ממנו דבר אחד (כג יד), וכן לנאמר שם בסוף פרק כא מכוון שלמה בשעת חנוכת הבית ואומר: ברוך ה' אשר נתן מעוזה לעמו ישראל ככל אשר דבר לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר ביד משה עבדו (מ"א ח נו).

סתירות ויישובן

חוקרי המקרא החדשים הקשו על ס' יהושע הרבה קושיות בענין דברים הנכפלים בו, דברים שמצאום סותרים זה את זה ודברים שמצאו להם סתירות בספרים אחרים, ביחוד מן ההתחלה של ס' שופטים. על כן באו לכלל דעה שהספר נתחבר בידי כמה מחברים, שהיו להם השקפות שונות וגירסות שונות למעשים, שספרנו עוסק בהם.

כבר הוכחו לעיל את אחדותו של הספר מבחינה ספרותית וענינית ונוכחו לדעת שהשקפה אחת ושיטה אחת מתבררת את הספר מהקצה אל הקצה. רוב הסתירות וכפלי הדברים באו אליהם החוקרים מתוך שלא עמדו על סען ההרצאה של המקרא (ראה פרק 'לשון הספר וסגנונו'). ומתכונות סען המקרא הנוגעות לענין זה, שהוא מספר את דבריו קמעא קמעא, סותם במקום אחד ומפרש במקום אחר, וכיו"ב. עמדנו על כך בפירושו, וכאן נדון רק בעניינים שציין אותם הפרופ' מ"צ סגל כ'סתירות עקרוניות ההולכות וחזרות במקומות שונים של הספר ושאינן לבאר אותן אלא בשני יסודי בהשקפות הכותבים' (מסורת ובקורת, עמ' 134-135), והרי הן:

א. הסתירה בדבר היקף הכבוש, שמצד אחד נאמר, שיהושע לקח את כל הארץ' (יא כג ועוד) 109, ומצד שני נאמר שהארץ 'נשארה הרבה מאד לרשתה' (יג א). בסתירה זו דנו לעיל בפרק 'היקף הכבוש' ובררנו שאין כאן סתירה, כי כבוש לחוד והורשה לחוד, ו'מעלי מסין כמי שנתכבשו' (יר' דמאי פרק ב הלכה א). יתרה מזו, גם שליטה מבחינה צבאית או מדינית על רובה של הארץ היא בחינת 'רובא ככולא דמי' (הוריות ג ע"ב).

ב. הסתירה בין רשימת ל"א המלכים המוכים (פרק יב) לבין הרשימות המספרות על כמה מערי מלכים אלה שלא הורישן ישראל. גם סתירה זו אינה סתירה, מאותו הטעם. ועוד, בפרשת ל"א המלכים המוכים (שמבחינת צורתה היא כעין שירה) לא נאמר כלל, שאת ערי מלכים אלה הורישו ישראל. לא מסופר למשל בפרקי על לכידת ירושלים, אף כי מלכה נהרג במקדה. וכיו"ב לא מסופר על לכידת גור, כי אם על הריגת מלך גור ועמו (י לג).

ג. כמו כן אין כל סתירה בין הספור על כריתת הענקים מהר חברון על ידי יהושע (יא כא) ובין המסופר בפרקי החלוקה, שבהם מעשה זה מיוחס לכלב (יד יב; טו יד, שופ' א י). אין זה

108 וראה לעיל במבוא, הפרק על 'תחום הכבוש'.

109 גם בסכומי הכבוש נזכרות במפורש מובלעות של נכרים שלא הורישן, ראה למשל יא כב.